

Viktiga frågor för partival

Att lägga en röstsedel i ett valkuvert brukar räknas till en typ av politiskt beteende som sänder en visserligen stark men samtidigt otydlig signal från väljarna till det politiska systemet (Verba & Nie, 1972). *Stark signal* eftersom den har en så direkt och omedelbar påverkan på partiernas styrkeförhållanden och maktfördelningen i parlamentet. *Otydlig signal* eftersom det kan vara svårt att veta vad väljaren egentligen vill förmedla med sitt beslut att stödja ett visst parti: Vad betyder den där papperslappen som stoppas ned i valkuverten? Att lära mer om vilka slags uppgifter och mandat väljarna egentligen delar ut till sina förtroendevalda i samband med röstningsbeslutet är just därför en av valforskningens centrala existensberättiganden.

Ett uppenbart sätt att försöka få reda på mer om vad väljarna menar med sitt agerande vid valurnorna är att fråga dem direkt: Hur motiverar väljarna själva sitt val av parti? Valforskningsprogrammet har historiskt använt sig av två olika sätt att fråga väljarna om deras skäl för partival. Den första frågetekniken bygger på helt öppna frågor där väljarna får motivera partivalet med egna ord och med så lite av styrning som möjligt. I efterhand kodas de många svaren upp i kategorier. Fördelen är att vi kan komma åt hur väljarna spontant motiverar sitt partival. Nackdelen är att det tar resurser att transkribera och fritextkoda de öppna svaren samt att öppna frågor kan vara belastande för respondenterna.

Den andra frågetekniken är att använda färdigformulerade påståenden där vi ber de svarande värdera vart och ett för sig hur viktiga de tyckte att röstningsskälet var. Fördelen är att påståendena kan formuleras så att de ligger i linje med valforskningens teoretiska förklaringsmodeller och att det går snabbt att ställa samman svaren. Nackdelen är att vi styr de svarande in i färdiga svar och riskerar att missa oväntade röstningsskäl. Den valda frågeordningen kan dessutom påverka resultaten av väljarnas viktighetsbedömningar.

I de kommande två kapitlen presenterar vi resultaten från båda typerna av frågeteknik. Vi börjar med de helt öppna frågorna om vilka politiska sakfrågor som varit viktiga för partivalet. Tusentals väljare har genom åren fått svara på frågan om huruvida det finns "...någon eller några särskilda frågor som var viktiga för deras partival?". Även om mätningar av sakfrågors viktighet och plats på dagordningen numera är vanligt förekommande, i exempelvis opinionsinstitutens månatliga rapporteringar, är det bara i valundersökningarna som den specifika frågan om viktiga frågor för *partivalet* ställs. Dessutom ställs frågan alldeles i anslutning till beslutet. Huvuddelen av svaren från vår eftervalsundersökning samlas in under veckorna efter ett val.

Spontaniteten i svaren är viktig. Frågan kommer tidigt i enkäterna och vi vill att väljarna ska plocka fram de första frågor som de själva kommer att tänka på – de som finns mest latent och som är lättast att fiska fram från bakom pannbenet (*top of head*). Med hjälp av ett detaljerat kodschema kodas sedan svaren upp till

en tresiffrig kod och därefter kategoriserats i huvudkategorier. Kodning av fritextsvar är mycket resurskrävande. Det finns inte något självklart sätt att åstadkomma kategoriseringarna och avvägningarna spelar förstås roll för huvudresultaten (Handlar svaret 'elpriser' om *ekonomi* eller om *energi* eller kanske både och?). Beroende på frågeställning kan enskilda forskare välja egna indelningar av fritextsvaren.

I det här fallet har vi haft jämförbarhet över lång tid som huvudprincip när vi uppdaterat våra tidsserier över vilka sakfrågor som var viktiga för väljarna när de tog ställning i valet. I tabell 22.1 redovisas andelen väljare som uppgett skäl som vid något tillfälle under perioden 1979–2022 samlat mer än fem procent av svaren. Observera att de skattningar som görs i översiktstabellen är oviktade (viktade resultat presenteras längre fram i kapitlet).

Resultaten sätter in valagendan 2022 i ett historiskt perspektiv. Närmare hälften av alla svar på frågan om vilka frågor som varit viktiga för partivalet (49 procent) landar i den bredare kategorin *sjukvård/välfärd*. Att denna kategori blir toppfråga för fjärde valet i rad är en del av en längre trend där frågor om välfärd blivit allt viktigare för varje decennium. Andelen som spontant uppger att frågan varit viktig för deras partival har ökat från bara 4 procent i valet 1979 till den nya rekordnivån 49 procent 2022.

På plats nummer två återfinns *brottsbekämpning* som aldrig tidigare har varit i närheten av att ha en framskjuten plats i en svensk valrörelse. Närmare var tredje väljare (32 procent) uppgav att brottsbekämpning var en viktig fråga när de gick och röstade i 2022 års val – fyra gånger så många som vid valen 2014 och 2018. Under valrörelserna 1979–2006 orkade kategorin inte över fyra procent omnämmanden, vilket understryker att brottsbekämpning fick sitt stora genombrott som valrörelsefråga i samband med 2022 års val.

På platserna 3–5 återfinns frågorna om *invandring/flyktingar*, *skola/utbildning* och *miljö* (alla 26 procent i de oviktade siffror som presenteras i tabell 21.1). Före millennieskiftet hade invandringsfrågorna knappt varit synliga på dagordningen vid något svenskt val, förutom möjligen ett kort gästspel 1991 (8 procent) vilket var samma år som Ny Demokrati kom in i Riksdagen. Vid de tre senaste valen har dock omkring en fjärdedel av väljarna nämnt frågan som viktig för partivalet – toppnoteringen är 30 procent i samband med 2018 års val.

Frågor om *skola och utbildning* hade sin mest framskjutna position hittills i samband med 2014 års val då Sveriges resultat i den internationella Pisa-undersökningen diskuterades flitigt. Som valrörelsefråga slog utbildningsfrågorna igenom i samband med vård skola omsorg-valet 1998. I övriga val sedan millennieskiftet har utbildningsfrågorna fortsatt varit viktiga röstningsfrågor för mellan 24 och 29 procent av väljarna.

Frågor om *miljö* omnämndes spontant av var fjärde väljare som en viktig fråga för partival 2022. För att hitta en lika hög skattning i det historiska materialet behöver vi gå tillbaka till 1991 års valrörelse. Fortfarande är det miljövalet 1988 som är det stora svenska miljövalet med Miljöpartiets parlamentariska genombrott då nästan halva väljarkåren (46 procent) nämnde en miljöfråga som viktig fråga för partivalet.

Tabell 21.1 Väljarnas viktiga frågor för partival 1979–2022 (procent).

Viktig fråga för partival	1979	1982	1985	1988	1991	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2018	2022
Sjukvård/välfärd	4	12	19	15	22	21	28	36	32	37	43	42	49
Brottsbekämpning	1	1	2	1	3	1	2	4	3	1	8	7	32
Invandring/flyktingar	0	0	1	2	8	5	3	10	5	9	23	30	26
Utbildning	6	3	3	2	4	6	20	29	24	26	41	23	26
Miljö	6	7	22	46	25	20	12	8	11	13	20	18	26
Energi/kärnkraft	26	2	1	3	3	2	3	1	5	2	2	1	19
Pension/äldreomsorg	5	8	8	9	20	9	17	20	21	19	17	15	13
Ekonomi	9	14	14	8	20	30	14	10	11	17	15	4	9
Skatter	17	8	20	19	18	9	17	14	15	15	11	7	6
Fred/försvar	1	4	6	4	3	2	2	2	2	1	5	3	6
Offentlig/privat sektor	5	2	7	3	4	4	3	4	2	2	2	2	3
Religion/moral	2	1	1	1	3	1	2	2	1	0	1	1	2
Sysselsättning	18	29	25	5	23	41	34	7	35	31	30	3	1
Familj/barnomsorg	8	8	17	16	18	13	15	14	15	6	4	3	1
Näringsliv	1	1	0	0	0	1	2	3	5	4	2	2	1
Bostäder	5	2	2	4	5	1	0	2	1	1	1	2	1
Jordbruk	1	1	2	1	3	1	1	2	3	1	2	1	1
Jämställdhet	1	0	0	0	0	2	2	3	4	1	5	3	0
EU/EMU	0	0	0	1	10	14	6	5	0	0	1	1	0
Löntaökarfonder	4	33	11	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Väljarandel som nämnde åtminstone en fråga	63	76	78	72	82	79	77	73	80	86	90	73	73
Antal svarande	2 678	2 640	2 610	2 299	2 273	2 256	1 633	1 864	1 667	1 274	984	6 899	5 391
Spridningsindex	.88	.78	.77	.72	.70	.63	.68	.70	.62	.61	.41	.64	.40

Källa: Valundersökningarna 1979–2022.

Kommentar: Frågan lyder: "Är det någon eller några politiska frågor som är/var viktiga för dig när du röstar/röstade i valet?" Resultaten i tabellen är oviktade. Spridningsindex är ett mått på hur stor spridningen är över de kategorier som presenteras i tabellen. I det här fallet betyder ett högt indexvärde att väljarnas svar för vilka frågor de tycker är viktiga fokuserar på några få kategorier, som i valet 1979. Ett lågt värde betyder att svaren är mer jämnt utspridda över många kategorier, som i valet 2014 eller 2022. Se kommentar till figur 21.1 för en detaljerad beskrivning. Resultaten här är oviktade. För viktade resultat för 2022, se tabellen 21.2.

I Valundersökningarnas kodschema har vi separerat miljöfrågor och energifrågor. I slutet av 1970-talet när mätningarna av viktiga frågor inleddes var energifrågan och kärnkraftsfrågan stor. Tjugosex procent av väljarna nämnde någon energi-fråga som viktig fråga i 1979 års val. I valet 2022 ser vi energifrågans stora återkomst efter närmare fyrtio års frånvaro i en svensk valrörelse. Inte lika framträdande som 1979, men nästan var femte väljare nämnde en fråga som rör energi (19 procent). Nu som då handlar huvuddiskussionen om Sveriges framtida energiförsörjning och inte minst om kärnkraftens framtid.

Endast ett ytterligare frågeområde lyckades 2022 samla mer än tio procent av väljarna: frågor om *pensioner och äldrevård*. Nästan var sjunde väljare (13 procent) nämnde sådana frågor som viktiga röstningsskal.

Lika viktigt för att porträttera valrörelsen 2022 på ett rimligt sätt är att också uppmärksamma vilka frågor som *inte* var framträdande i väljarnas prioriteringar. Flera av de frågor som många gånger dominerat svenska valdebatter lyste med sin frånvaro. Trots de pessimistiska ekonomiska framtidsutsikterna för Sverige och svenskarna, med minskade reallöner, högre inflation och högre bolåneräntor blev frågor om *ekonomi* inte någon stor valrörelsefråga 2022. Endast nio procent av väljarna nämnde spontant en ekonomifråga som viktig för deras partival.

”
För varje krona som läggs på fler poliser, ska minst en krona läggas på det förebyggande arbetet.

Magdalena Andersson

**VÅRA GEMENSAMMA
SKATTEPENGAR SKA
STANNA I SKOLAN,
INTE FÖRSVINNA I
AKTIEUTDELNINGAR.**

Vi ska ta tillbaka den demokratiska kontrollen över skolan.

**Inför
ordningsdöme
i skolan.**

Elevernas otrygghet har ökat med över 30 procent.

SEPTEMBER
**RÖSTA
KD** ✓
MÅI 2021

**REDO ATT SÄNKA
EL- OCH BRÄNSLE-
PRISERNA**

Exempel på valbudskap hämtade från partiernas Facebook-sidor i samband med valet 2022.

Två av de kanske mest klassiska valrörelsefrågorna historiskt – *sysselsättning* och *skatter* – var längre ned på dagordningen än vid något tidigare val 1979–2022. Endast sex procent av väljarna nämnde en skattefråga och en enda procent en fråga som berörde sysselsättning.

Direkta omnämningen av Rysslands invasion av Ukraina och den globala pandemin – mandatperiodens två stora kriser – var få. Frågor om *fred och försvar* samlade visserligen något större andel än normalt (6 procent) och frågan om Nato, Ukraina och försvarsutgifter dominerade svaren i den kategorin. Resultaten är kanske inte förvånande med tanke på att utrikes- och säkerhetspolitiska frågor och även EU-frågor inte varit särskilt intressant för partierna att politisera i samband med nationella val. I svenska valrörelser dominerar nationella frågor i valrörelserna.

Trots att sjukvården toppar som viktigaste fråga för de svenska väljarna var det ytterst få som uppger pandemin som en viktig fråga för partivalet. Bland drygt 5 000 fritextsvar är det bara en handfull svar som har med Covid-19, coronapandemin och dess hantering att göra. Den globala pandemin tycks ha varit i stort sett bortblåst i valrörelsen 2022.

Tabellen 21.1 väcker många intressanta frågor om varför vissa politikområden ofta blir föremål för politiska diskussioner under svenska valrörelsen och varför vissa andra politikområden aldrig tycks bli viktiga. Det är inte svårt att hitta exempel. *Bostadsfrågan*, som berör många människor och där diskussionerna brukar bubbla på under mandatperioderna, hamnar aldrig högt på dagordningen i svenska valrörelser. Och vissa frågor som varit närvarande i många svenska valrörelser under 1990-talet – familjepolitik och barnomsorg – har lyst med sin frånvaro i valrörelser efter millennieskiftet.

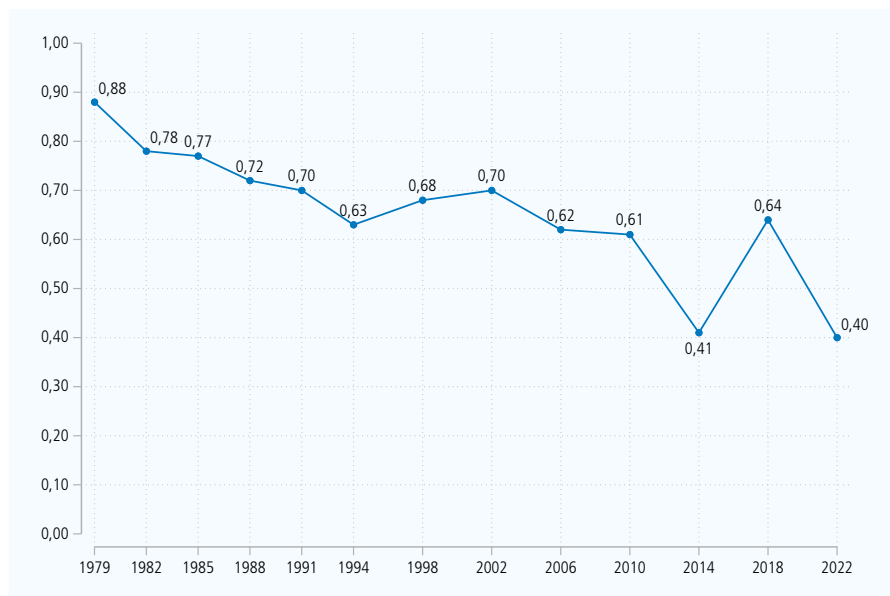
Dragkampen om vilka frågor som kommer vara särskilt framträdande just i den stund då väljarna fattar sina slutgiltiga röstningsbeslut kan vara avgörande i moderna valrörelser, särskilt vid jämna val. Vilka faktorer som är viktigast för hur den agendasättande maktkampen slutar är en av opinions- och väljarforsknings tiotusen kronorsfrågor. Partiernas göranden och låtanden blir centralt – hur valstrategier och valbudskap väljs och medieras, vilka huvudmotståndare som utses, hur prestationerna är i utfrågningar och debatter. För att en sakfråga ska hamna riktigt högt på dagordningen krävs en intressant konflikt och att fler partier än ett vill prata om frågan. Det krävs två för att dansa tango.

Många valrörelser i den svenska historien har blivit minnesvärda på grund av att någon specifik sakfråga dominerat diskussionerna under de intensiva valrörelseveckorna före valet. Grispremievalet 1932, Kärnkraftsvalet 1976, Löntagarfondsvalet 1982 och Språktestvalet 2002 är några exempel (jfr tabell 2.2). Frågan är om dagordningen i svenska valrörelser blivit mer splittrad över tid? Har det blivit mer ovanligt att väljarna fokuserar på en fråga och mer vanligt att väljarna sprider sina prioriteringar över fler frågeområden? Vårt spridningsindex som baseras på informationen i tabell 21.1 ger besked (se figur 21.1). Höga indexvärdet betyder här att väljarna fokuserat mer ensidigt på några få politikområden i sina svar om viktiga partivalsfrågor. Lägre indexvärdet betyder omvänt att väljarna spridit ut sig mer på fler kategorier. Resultaten visar att det finns en relativt tydlig trend över tid. Sjunkande fokuseringsindex betyder i det här sammanhanget att väljarna i allt större utsträckning ger svar som hamnar i olika sakfrågekategorier. Valrörelseagendan blir *mindre* koncentrerad till några få frågor. Valrörelsernas innehåll blir alltså spretigare över tid. I praktiken blir det svårare och svårare att skilja ut något särskilt sakområde eller något särskilt sakområde som dominerande.

Om 1979 års valrörelse huvudsakligen handlade om tre frågor – energi, skatter och sysselsättning – (fokuseringsindex=0,88) var det i 2022 års valrörelse fler frågekategorier som erhöll en relativt stor andel omnämningen. De fem toppfrågorna samlar var och en svar från mer än var fjärde väljare. Valen 2014 och 2022 uppvisar det lägsta indexvärdet som vi uppmätt (0,41 respektive 0,40) och sticker ut som de två klart ”spretigaste” valrörelserna. Tar vi bort dessa ytterkantvärden har spridningen av sakfrågor vid svenska val legat relativt stabilt mellan 0,61 och

0,78. Av de tre senaste valen framstår 2018 års val som mer fokuserat (på sjukvård och invandring) jämfört med 2014 och 2022.

Figur 21.1 Valrörelseagendans fokus 1979–2022 (spridningsindex).

Källa: Valundersökningarna 1979–2022.

Kommentar: Hur fokuserad väljarnas sakfrågeagenda är uttrycks här i form av ett fokuseringsindex som beräknas med hjälp av informationen i tabellen 21.1. I det här fallet betyder ett högt indexvärde att väljarnas svar för vilka frågor de tycker är viktiga fokuseras på några få kategorier, som i valet 1979 eller 1982. Ett lågt indexvärde betyder att svaren är mer jämnt utspridda över många kategorier, som i valet 2014 eller 2022. Ett spridningsmått för nominalskalor beräknas i fem steg: 1) Räkna om kategoriernas procenttal till proportioner genom att dividera procenttalen med 100. Procenttalet 20 procent motsvarar alltså proportionen .20. 2) Kvadrera proportionerna, det vill säga multiplicera dem med sig själva. 3) Summera alla kvadrerade proportioner. 4) Beräkna 1 minus den erhållna summan av de kvadrerade proportionerna. 5) Dividera alltsammans med (K-1)/K där K står för antalet kategorier.

Sakfrågors betydelse för partivalet i olika väljargrupper

I förklaringsmodeller för partival lyfts ofta valrörelseagendan fram som en central faktor i individers beslutsprocesser. Moderna valrörelser beskrivs ofta som en kamp om dagordningen. Det beror på att individuella väljare ofta väger in egna ställningstaganden och partibudskap kopplade till någon enstaka eller några få politiska sakfrågor tungt i sina besluts kalkyler. Valet av parti kan färgas av vilka sakfrågor som just där och då betraktas som viktigast och som äger väljarens uppmärksamhet (eng. *saliency*). I en beslutssituation med delvis andra sakfrågor i förgrunden hade kanske valet av parti blivit ett annat. Eftersom partier också uppfattas ha olika kompetens på olika politikområden kan valrörelseagendans utveckling ha stor potentiell inverkan på partivalsbeslutet. Som kontrafaktisk tankegyrnastik kan man fundera på om och i så fall hur även små förändringar i valrörelseagendan kunnat resultera i ett annat aggregerat utfall. Vad hade hänt om vi kunnat köra

valrörelsen i repris men skruvat upp eller ned betydelsen av specifika politikområden?

Sedan lång tid tillbaka är det känt att olika grupper av väljare tenderar att göra väldigt olika prioriteringar när det gäller vilka frågor som är viktiga för partivalet (RePass, 1971). Det svenska riksdagsvalet 2022 var förstås inget undantag. I tabell 21.2 redovisar vi hur ett stort antal grupper värderat de tio sakfrågor som hamnade högst 2022. Resultaten visar till att börja med att män och kvinnor skiljer sig dramatiskt åt i vilka frågor som var viktiga. Bland kvinnor var toppfrågan utan konkurrens sjukvård och välfärd: hela 58 procent av kvinnorna uppgav den frågan som viktig fråga för partivalet. Bland män var motsvarande andel tjugo procentenheter lägre, 38 procent. Kvinnor värderade utbildning, miljö, pensioner högre än män när de fattade sitt röstningsbeslut 2022. Och i gruppen män stod frågorna om brottsbekämpning, invandring och ekonomi högre i kurs än i gruppen kvinnor. En nyckel till att förklara de rekordstora könsskillnaderna i partival som var fallet vid valet 2022 är att män och kvinnor fokuserat på olika frågor och därtill gör olika bedömningar av hur bra politik partier har på det aktuella området (jfr Ahlbom & Karlsson, 2023; Holmberg m fl, 2023).

Även åldersskillnaderna är stora för flera av sakområdena. Sjukvård, pensioner och äldreomsorg är naturligt nog mer framträdande som viktig fråga för röstning bland äldre än bland yngre väljare. Trettiosex procent av de unga förstagångsväljarna nämner sjukvårdsfrågan mot 54 procent av de som är äldre än 75 år. Med miljöfrågor är det tvärtom, yngre nämner miljö som viktigt röstningsskäl oftare än äldre. Trettiosex procent av förstagångsväljarna nämner miljö mot bara 17 procent bland de äldsta (se tabell 21.2).

Faktorer som intresse, kunskap och partiidentifikation ger inte särskilt stora utslag när det gäller vilka frågor som uppfattas som viktiga. Valrörelsedagordningen är mycket likartad bland intresserade och ointresserade, kunniga och okunniga, svagt och starkt partiidentifierade. Vänster-högerideologi och partival samvarierar dock starkt med vilka frågor väljare nämner som viktiga för partivalet. Det märks framför allt på frågor som t ex brottsbekämpning och energifrågor där högeridentifierade värderar frågan som avsevärt viktigare än vänsteridentifierade. Väljare med vänsteridentifikation har å sin sida frågor som miljö och sjukvård högre upp på sin dagordning.

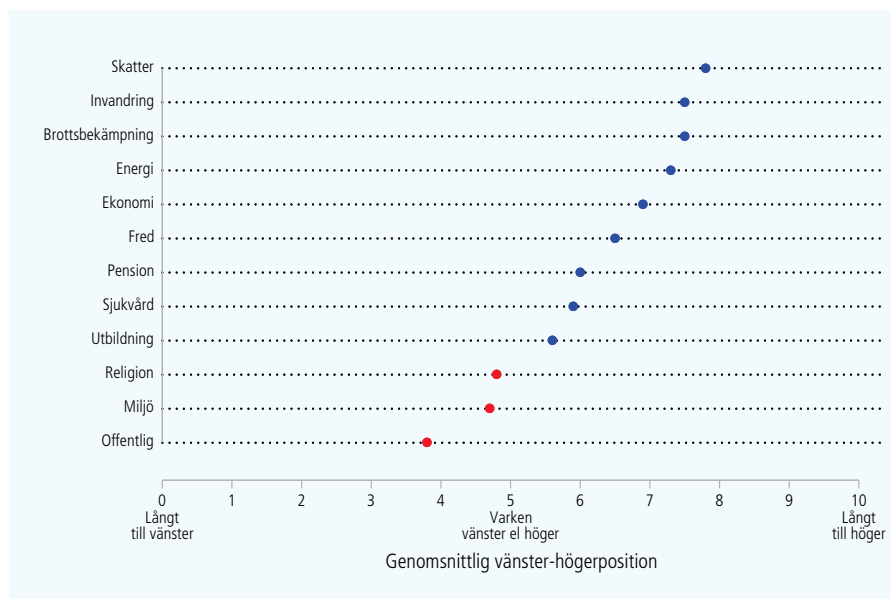
I figuren 21.2 har vi visualiserat hur väljare som prioriterade olika sakfrågeområden väljare placerade sig längs den elvgradiga vänster-högerskalan i samband med valet 2022. Det gör det möjligt att indirekt urskilja vilka frågor som till övervägande del prioriterades av väljare med hjärtat till vänster respektive höger. En beskrivande jämförelse av ideologiska positioner bland väljare som prioriterade olika frågeområden visar att det finns flera områden som avviker från genomsnittsväljarens vänster-högerposition. De väljare som nämnde skatter, invandring och brottsbekämpning som viktiga för partivalet 2022 placerar sig längst till höger medan väljare som nämnde miljöfrågor och konflikten mellan offentligt-privat placerar sig längst till vänster. De frågor som inte visas i figuren är sådana frågor där sammansättningen av de väljare som nämner dem som viktiga inte skiljer sig nämnvärt från genomsnittsväljaren med avseende på vänster-högerideologi.

Tabell 21.2 Viktiga partivalsfrågor i olika väljargrupper, 2022 (procent).

	Sjukvård/ Välfärd	Brotts- bekämpn	Invandring/ Flyktingar	Utbildning	Miljö	Energi	Pensioner/ Å-omsorg	Eko- nomi	Fred/ Skatter	Försvar	Antal svar
Total	48	35	29	25	23	20	13	9	6	6	6 450
Man	38	39	34	17	19	27	10	12	7	9	3 191
Kvinna	58	31	25	32	27	13	15	6	4	3	3 259
18–22 år	36	37	36	18	36	16	1	5	11	2	188
22–34 år	47	30	28	24	32	24	2	9	7	4	798
35–49 år	41	30	30	29	26	20	2	11	6	7	1 332
50–64 år	47	33	33	22	22	22	11	10	7	7	1 757
65–74 år	52	40	28	24	21	19	20	9	5	7	1 325
75+	54	41	23	26	17	15	28	7	3	7	1 050
Grundskola	52	44	32	16	11	15	34	6	4	3	609
Gymn/Eftergymn	45	41	33	19	17	22	13	9	7	6	2 094
Högskola/Universitet	48	29	27	30	30	19	7	10	5	8	3 240
Svensk bakgrund	48	35	29	25	24	20	13	9	6	6	5 794
Utländsk bakgrund	46	32	29	21	16	18	13	14	6	9	656
Tjänstemän	48	34	28	27	26	20	10	11	6	7	3 443
Arbetare	50	34	30	23	19	19	19	8	5	5	1 765
Jordbrukare	40	41	20	14	11	32	4	3	3	9	39
Företagare	43	43	35	18	19	23	11	10	7	7	484
Ren landsbygd	44	32	26	22	17	26	14	8	6	5	861
Mindre tätort	50	36	30	23	19	23	16	8	5	5	1 162
Stad eller större tätort	49	36	30	26	24	19	12	10	6	7	3 093
Sthlm, Gbg, Malmö	47	33	29	25	31	15	9	11	5	8	1 175
Mycket intresserad	44	36	35	22	26	20	8	13	7	9	1 423
Ganska intresserad	49	35	28	26	24	21	13	8	6	7	3 434
Inte särskilt/allt intr	49	33	25	25	17	17	17	7	5	3	1 562
Låg politisk kunskap	44	32	27	22	22	18	16	7	4	4	1 749
Medel politisk kunskap	51	36	27	25	25	18	12	8	6	7	2 029
Hög politisk kunskap	48	37	32	26	23	22	12	12	6	8	2 602
Låg medieexponering	41	30	30	22	25	22	8	9	6	5	1 182
Medel medieexponering	49	34	31	24	23	20	13	9	6	6	1 713
Hög medieexponering	49	38	29	26	22	20	10	12	6	8	1 736
Övertygad partianh.	48	33	32	24	22	17	16	11	6	7	823
Partianhängare	48	31	26	26	23	20	17	8	7	9	910
Endast partipreferens	48	36	31	25	24	20	10	9	6	6	3 220
Ingen partipreferens	48	35	26	23	22	21	13	10	4	5	1 221
Långt till vänster	59	11	16	32	44	9	12	6	3	6	1 148
Något till vänster	57	21	14	32	37	12	14	8	2	5	1 198
Varken t v eller t h	47	32	26	25	22	17	18	8	3	5	982
Något till höger	45	43	32	24	16	28	10	11	6	7	1 374
Långt till höger	38	58	50	15	5	28	11	12	12	7	1 355
Vänsterpartiet	61	7	16	30	46	7	9	6	2	8	400
Miljöpartiet	39	5	14	24	88	6	3	4	1	5	474
Socialdemokraterna	60	22	12	35	28	12	19	8	3	7	1 676
Centerpartiet	43	17	17	28	42	15	7	12	2	6	420
Liberalerna	38	36	21	41	22	26	8	13	5	8	296
Kristdemokraterna	55	45	25	22	8	27	12	6	8	7	321
Moderaterna	43	54	32	19	8	33	9	15	12	8	950
Sverigedemokraterna	36	57	65	10	5	25	14	8	7	3	802
Annat parti	23	27	40	17	17	29	6	4	8	19	52

Källa: Valundersökningen 2022. **Kommentar:** Frågan lyder: "Var det någon eller några frågor som var viktiga för dig när det gällde vilket parti du röstade på i riksdagsvalet den 11 september? Vilken eller vilka frågor var det? Ange högst tre frågor."

Figur 21.2 Vänsterfrågor och högerfrågor i valet 2022. Genomsnittliga vänster-högerpositioner för väljare som nämner olika sakfrågor som viktiga för deras partival (medeltal)

Källa: Valundersökningen 2022.

Kommentar: Resultaten visar genomsnittliga vänster-högerplaceringar för väljare som svarat att olika sakfrågor varit viktiga för partivalet (jfr tabellen 21.1). I figuren visas endast de frågor som avviker signifikant från genomsnittsväljarens vh-position. Resultaten har viktats mot officiella valresultatet 2022. Antalet svarande varierar mellan olika sakområden.

De ideologiska vänster-höger mönstren slår igenom mycket tydligt när vi analyserar viktiga partivalfrågor för olika partiers väljare (se tabell 21.3). Bland Moderaternas och Sverigedemokraternas väljare var det 54 respektive 57 procent som nämnde brottsbekämpning som viktig fråga för partivalet mot bara 5 respektive 7 procent bland Vänsterpartiets och Miljöpartiets väljare. Även energifrågor och migrationsfrågor var flitigare omnämnda bland högerpartiernas väljare än bland vänsterpartiernas väljare.

På motsvarande sätt kan vi tydligt urskilja vänsterväljarnas viktiga frågor. Miljöfrågorna var mycket viktigare bland framförallt Miljöpartiets (88 procent) men även Vänsterpartiets (46 procent) och Centerpartiets (42 procent) väljare än bland Kristdemokraternas, Moderaternas och Sverigedemokraternas väljare (8, 8 respektive 5 procent).

Därmed avslutar vi analysen av vilka sakfrågor som väljarna tyckte var viktiga för partivalet 2022. Viktiga frågor för partival är dock så pass viktigt att ta hänsyn till vid förklaringar till valarbeteende så vi kommer att återkommer till dem i flera kapitel längre fram. Nu breddar vi perspektivet till andra slags motiveringar till partival. I nästa kapitel har vi frågat om andra viktiga faktorer för röstning men bredare härlett från många olika teorier inom området valarbeteende.

De fem viktigaste frågorna för väljarna 2022 var sjukvården, brottsbekämpningen, invandringen, skolan och miljön.

Valet 2022 var en av de spretigaste hittills när det gäller vilka sakfrågor som var viktiga för väljarna när de fattade sitt röstningsbeslut.

Det var stora skillnader mellan olika väljargrupper när det gäller vilka frågor som uppfattades som viktiga för partivalet. Miljön och sjukvården var viktigare för vänsterväljare och brottsbekämpning och invandring viktigare för högerväljare.